

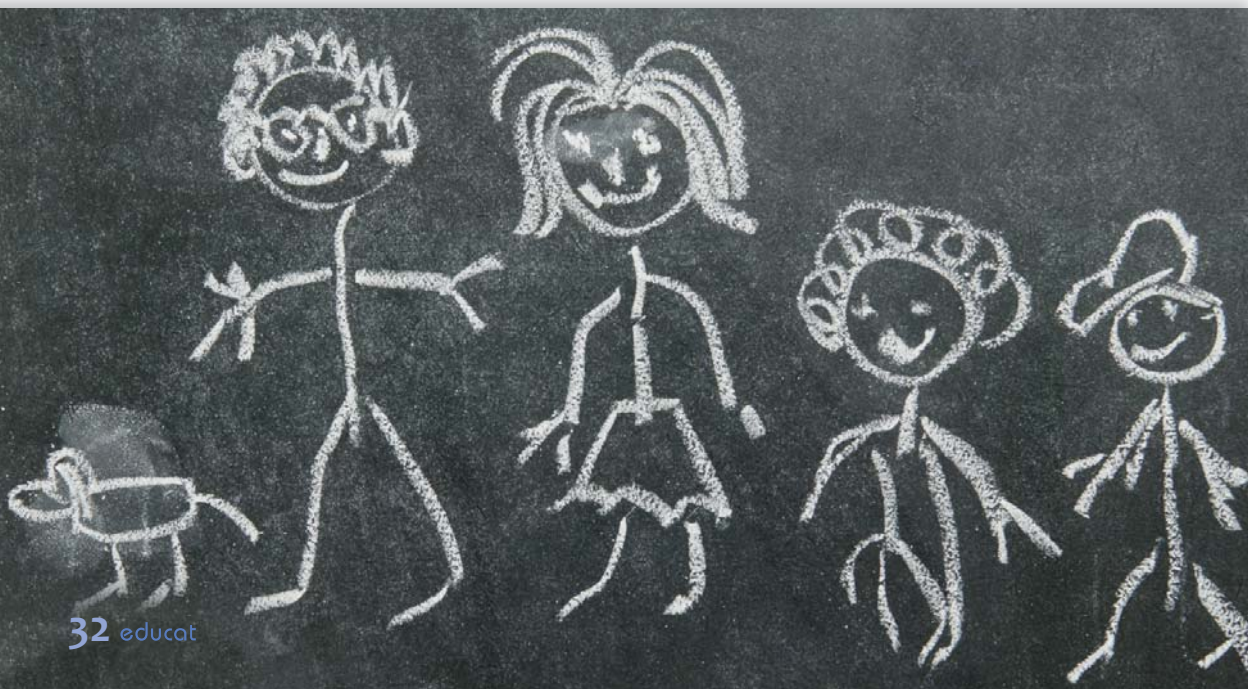
la finestra:

La participació activa de les famílies en la vida escolar és un repte per a tota comunitat educativa. El desenvolupament del Projecte Educatiu de Centre (PEC) contempla la necessitat de regular aquesta intervenció familiar mitjançant la carta de compromís educatiu, que ve a comportar l'establiment d'un vincle de coresponsabilitat en la formació dels alumnes. En tot cas, cal cercar les estratègies més adients per procurar que aquesta participació no quedi relegada a un marc institucional de bones intencions sense gaire projecció pràctica en les activitats habituals de cada centre.

Des d'una perspectiva professional docent no es pot obviar la necessitat i la conveniència de tenir presents tots els protagonistes que intervenen en una institució educativa. Sens dubte els alumnes ocupen un lloc central perquè són els destinataris últims del procés d'ensenyament i aprenentatge, però també hi intervenen altres agents que cal tenir en compte. Les famílies són les dispositives de la integritat dels alumnes i les responsables vitals de la seva educació i formació. En la nostra societat actual es tendeix a delegar part d'aquesta formació en les institucions educatives que planifiquen un procés d'ensenyament i aprenentatge per tal d'aconseguir els objectius de promoció dels seus ciutadans cap al desenvolupament

personal i cap a la integració social. Perquè això esdevingui una realitat, conjuntament amb els docents treballen un seguit de professionals dels serveis educatius que es dediquen a orientar el procés, a adaptar les condicions educatives a les característiques de l'alumnat, a proposar estratègies didàctiques, metodològiques i organitzatives, i a assessorar el professorat i les famílies.

Sembla evident, doncs, la complicitat i el treball col·laboratiu que hi ha d'haver entre el professorat, les famílies i els serveis educatius per tal d'orientar la formació de l'alumnat. Ara veurem en quin sentit també es fan necessaris el compromís i la coresponsabilitat d'aquests agents educatius.

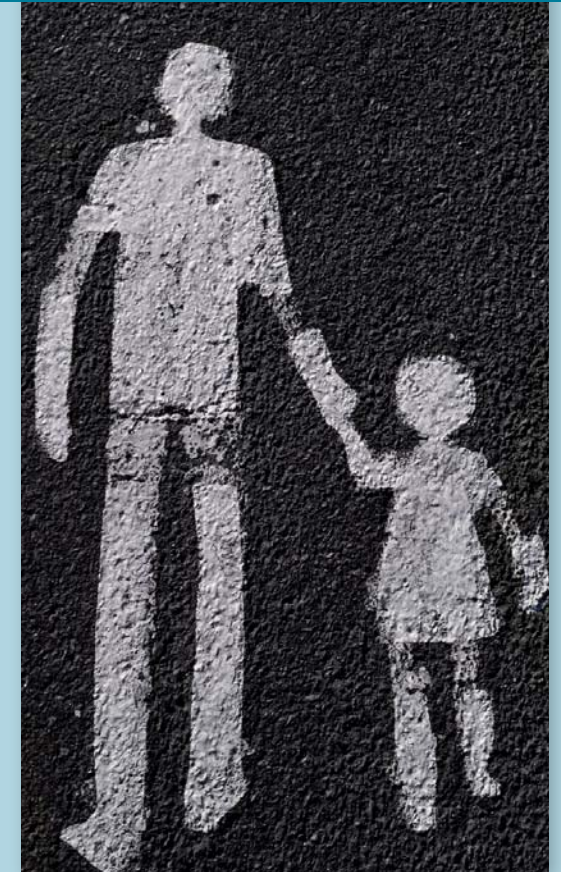
Compromís i coresponsabilitat amb les famílies

L'acció educativa en els centres docents es recull en el Projecte Educatiu de Centre (PEC) i s'explicita per període de temps en forma de programacions anuals. Un document i l'altre han d'estar aprovats pels representants de la comunitat educativa, als quals se'ls ha d'assabentar de les seves possibles actualitzacions. Això és així perquè es consideren eines fonamentals per aconseguir els objectius educatius. El consell escolar de centre, conjuntament amb el claustre de professors, és un dels òrgans col·legiats de participació en el govern i la gestió dels centres educatius, i en el si d'aquest consell és on pren especial rellevància l'agent educatiu de les famílies. De fet les famílies, conjuntament amb el professorat, constitueixen un dels dos sectors amb representació pròpia de la comunitat educativa en cada consell escolar de centre.

En el Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, promogut des del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, es fa explícit que "les famílies i la resta de persones membres de la comunitat escolar tenen dret a conèixer el projecte educatiu del centre. Amb aquests efectes, cada centre ha de mantenir el seu projecte educatiu a disposició de totes les persones membres de la comunitat educativa i facilitar-los-en el coneixement".

No sempre coincideixen els objectius educatius familiars amb els objectius educatius institucionals

Però més enllà de la representació institucional de les famílies cal garantir també una participació efectiva dels pares i/o tutors dels alumnes en algunes dinàmiques de centre. I això sovint és una mica més complicat del que podria semblar.

S'ha d'entendre que la implicació dels pares tingui una perspectiva diferent a la docent. La primera diferència rau en el fet que la participació dels docents està garantida per la seva participació professional, mentre que en el cas de les famílies es tractaria més aviat d'una participació desitjada i voluntària. De la mateixa manera que als docents no se'ls exigeix una participació en el si de les famílies (més enllà de la voluntat d'implicació personal/professional amb el consentiment de les famílies i amb assessorament dels serveis educatius, quan sigui el cas, i sempre des d'una perspectiva educativa), cal entendre que les famílies també tenen els seus compromisos professionals fora de l'àmbit escolar, amb els que inexcusablement han de complir, com ho fan els mestres i professors en els centres educatius. Per tant, per a molts pares la participació

en el si de les Associacions de Mares i Pares dels Alumnes (AMPA) comporta una dedicació voluntària cada cop més complexa i amb fortes dosis de dedicació exhaustiva (pensem en el cas dels càrrecs de president, vicepresident, secretari i vocals d'una junta directiva d'una AMPA, que han de dedicar part del seu temps personal i familiar a una gestió no gens fàcil en representació de la resta del sector “mares i pares d'alumnes”).

La mateixa participació en el consell escolar de centre comporta una obligació professional per als representants del professorat, mentre que per als representants dels pares es tracta d'una obligació assumida de forma voluntària. No s'ha de perdre de vista aquesta diferència pel que fa al grau de compromís desitjable de cadascú.

Un altre punt de divergència a tenir en compte és que els objectius educatius familiars no sempre coincideixen amb els objectius educatius institucionals. Es pot dir obertament perquè de vegades és una realitat i perquè hi es pot explicar de maneres prou satisfactòries. Probablement, a grans trets, podríem trobar punts en comú pel que fa a la conveniència que els fills/alumnes progressin en la millora del seu rendiment (personal i acadèmic) i pel que fa a la seva participació i integració social. Però si indaguem en el conjunt de tipologies diverses de famílies que formen una mateixa comunitat educativa, veuríem que les demandes que es proposarien fer al centre escolar probablement també anirien més enllà de la formació acadèmica. Especialment em vull referir al nou paper que estan començant a jugar els centres escolars pel que fa a la formació extraescolar, al desenvolupament d'un currículum paral·lel a l'oficial, a l'ús social que s'està fent dels centres (de les seves instal·lacions i dels seus equipaments), a l'establiment de temps per a l'acollida matinal, etc. I no és gens estrany que sigui així. En tot cas, l'objecte de desenvolupament general del sistema educatiu és el servei públic d'educació, i en els centres educatius poden confluïr interessos diferents, tots molt coherents. Un altre tema és que probablement fa falta una regulació més acurada que delimiti les responsabilitats en aquests usos.

L'Informe a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre l'educació per al segle XXI (Jacques Delors, 1996), en el seu capítol 7 sobre recomanacions i pistes ja recull la necessitat de comptar amb les famílies en la formació permanent:

Però l'educació al llarg de la vida condueix directament a la noció de societat educativa, és a dir, una societat en què s'ofereixen múltiples possibilitats d'aprendre, tant a l'escola com en la vida econòmica, social i cultural. D'aquí sorgeix la necessitat de multiplicar les formes de concertació i d'associació amb les famílies, els cercles econòmics, el món de les associacions, els agents de la vida cultural, etc.

Pares i docents són responsables del desenvolupament educatiu dels joves des de la perspectiva de fills i des de la perspectiva d'alumnes

L'administració educativa de Catalunya ha volgut institucionalitzar la participació de les famílies en la vida escolar en forma de carta de compromís educatiu.¹ Aquest instrument pretén fer de la interpretació del PEC un projecte compartit per assolir els objectius de convivència i respecte en les activitats educatives als centres docents. Es vol promoure el treball cooperatiu, des dels seus diferents posicionaments, entre els professionals de l'educació i els responsables últims de l'educació, entre els docents i les famílies, tot implicant els alumnes. Perquè això sigui possible cal cercar estratègies de complicitat que permetin conèixer la realitat personal i social dels alumnes i les seves famílies, així com les possibilitats i reptes per als centres educatius. Per tant, es fa imprescindible establir un marc de comunicació i d'intercanvi de compromisos.

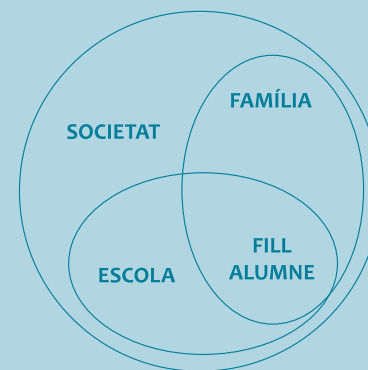
De fet, la funció educadora en les etapes obligatòries recau tant en la família com a institució social, com en el centre docent com a institució

¹ Article 7 del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius.

educativa, i pares i docents són responsables del desenvolupament educatiu dels joves des de la perspectiva de fills i des de la perspectiva d'alumnes.

Cal garantir també que el compromís educatiu respecti les llibertats i opcions particulars de les famílies i que això sigui compatible amb el desenvolupament dels principis, valors i objectius de cada projecte educatiu de centre.

La relació família-escola es dona, inexcusablement, per la presència dels alumnes en la institució escolar i perquè el centre educatiu té l'encàrrec de la societat de promoure el seu desenvolupament personal i social, i la família té garantida la seva intervenció educativa.

Quadre. Relació família-escola.

Hem d'entendre, per tant, que el compromís mutu entre les famílies i els centres educatius ha de garantir:

- La participació activa de tots els membres de la comunitat educativa.
- El traspass adequat de la informació i el foment de la comunicació fluida entre les famílies i el centre docent.
- La divulgació dels principis, valors i objectius del PEC.
- El respecte al desenvolupament personal, familiar i institucional.
- La coherència entre la intervenció educativa familiar i la institucional.

Els continguts que desenvolupa aquesta carta de compromís educatiu es fonamenten en:

- Els principis educatius del centre docent.
- El respecte a les conviccions ideològiques i morals.
- El foment de la comunicació entre el centre i les famílies.
- El seguiment de l'evolució de l'alumnat.

Algunes possibles recomanacions per fer efectiva la participació de les famílies i/o els seus representants en la vida escolar podrien ser:

- Establir un calendari periòdic de reunions entre l'equip directiu i la junta de l'AMPA.
- Cedir un espai de centre per a les reunions dels pares.

- Delegar a les famílies la gestió (o part de la gestió) d'algunes activitats, especialment de les vinculades a celebracions, exposicions, concursos, etc.
- Promoure un calendari d'entrevistes entre el professorat i les famílies més enllà de les estrictament estipulades, especialment des dels equips docents de cicle.
- Promoure la participació en activitats de tipus acadèmic (grups interactius a l'aula, contacontes, consell de delegats dels alumnes, etc.) i activitats de tipus extraescolar (esports, tallers artístics, etc.).
- Promoure trobades fora del recinte escolar (visites concertades, excursions de cap de setmana, assistència a conferències, etc.).
- Establir jornades de portes obertes o activitats generals de centre amb motius diversos (celebracions, exposicions de treballs dels alumnes, mostres de teatre, competicions esportives, etc.).
- Promoure activitats de participació del tipus "escola de pares" relacionades amb temes d'interès compartit.
- Oferir els recursos del centre a la comunitat educativa amb activitats com la "biblioteca oberta", "informàtica per a tots", "fem manualitats", etc.

Mario González Jorge

Professor de la Universitat Rovira i Virgili
 Director de l'escola Remolins de Tortosa
 mario.gonzalez@urv.cat

Bibliografia

- DELORS, J. i altres: *La educación encierra un tesoro*. París: Ediciones Unesco (1996). Disponible a www.unesco.org/education/pdf/DELORS_S.PDF (consulta: 29/06/2012).
- DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, dins DOGC núm. 5686 de 05/08/2010. Pàg. 61485. Disponible a www.gencat.cat/diari/5686/10209099.htm (consulta: 29/06/2012).
- DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. *Orientacions per a l'elaboració de la carta de compromís educatiu*, disponible a www.gencat.cat/educacio/lleieducacio/carta_compromis.pdf (consulta: 29/06/2012).